

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

6. oktoober 2021 *

Eelotsusetaotlus – ELTL artikkel 267 – Liikmesriikide viimase astme kohtute eelotsusetaotluse esitamise kohustuse ulatus – Erandid sellest kohustusest – Kriteeriumid – Liidu õiguse tõlgendamise küsimus, mille riigisisese menetluse pooled tõstatasid pärast seda, kui Euroopa Kohus oli teinud selles menetluses eelotsuse – Täpsustuste puudumine põhjuste kohta, miks on eelotsuse küsimustele vaja vastata – Eelotsusetaotluse osaline vastuvõetamatus

Kohtuasjas C-561/19,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Consiglio di Stato (Itaalia kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) 15. novembri 2018. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 23. juulil 2019, menetluses

Consorzio Italian Management,

Catania Multiservizi SpA

versus

Rete Ferroviaria Italiana SpA,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident R. Silva de Lapuerta, kodade presidendid A. Arabadjiev (ettekandja), A. Prechal, M. Vilaras, M. Ilešič, L. Bay Larsen, N. Piçarra, A. Kumin ja N. Wahl, kohtunikud T. von Danwitz, C. Toader, L. S. Rossi, I. Jarukaitis ja N. Jääskinen,

kohtujurist: M. Bobek,

kohtusekretär: ametnik R. Schiano,

arvestades kirjalikku menetlust ja 15. juuli 2020. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Consorzio Italian Management ja Catania Multiservizi SpA, esindajad: *avvocati* E. Giardino ja A. Cariola,
- Rete Ferroviaria Italiana SpA, esindaja: *avvocato* U. Cossu,

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

- Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* S. Fiorentino,
 - Saksamaa valitsus, esindajad: J. Möller ja D. Klebs,
 - Prantsuse valitsus, esindaja: E. de Moustier,
 - Euroopa Komisjon, esindajad: G. Gattinara, P. Ondrůšek ja L. Haasbeek,
- olles 15. aprilli 2021. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada ELL artikleid 2 ja 3, ELTL artikli 4 lõiget 2, artikleid 9, 26, 34, artikli 101 lõike 1 punkti e, artikleid 106, 151–153, 156 ja 267, Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikleid 16 ja 28, Torinos 18. oktoobril 1961 allkirjastatud ja Strasbourgis 3. mail 1996 muudetud Euroopa sotsiaalharta (edaspidi „Euroopa sotsiaalharta“) ning ühenduse hartat töötajate sotsiaalsete põhiõiguste kohta, mis võeti vastu Strasbourgis 9. detsembril 1989 toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumisel (edaspidi „sotsiaalõiguste harta“).
- 2 Taotlus on esitatud Consorzio Italian Managementi ja Catania Multiservizi SpA, kes on tunnistanud edukateks pakkujateks riikliku raudteetaristu puhastusteenuste riigihankemenetluses, ning Rete Ferroviaria Italiana SpA (edaspidi „RFI“) vahelises kohtuvaidluses, mille ese on viimati nimetatud keeldumine hankehinna muutmise taotluse rahuldamisest.

Õiguslik raamistik

- 3 12. aprilli 2006. aasta seadusandliku dekreeedi nr 163, millega kehtestatakse ehitustööde, teenuste ja asjade riigihankepingute seadustik ning võetakse üle direktiivid 2004/17/EÜ ja 2004/18/EÜ (decreto legislativo n. 163 – Codice dei contratti pubblici relativi a lavori, servizi e forniture in attuazione delle direttive 2004/17/CE e 2004/18/CE) (*GURI* nr 100 regulaarne lisa, 2.5.2006; edaspidi „seadusandlik dekreet nr 163/2006“) artikli 2 lõikes 4 on sätestatud:
„Kui käesolevas seadustikus puuduvad erisätted, kohaldatakse esimeses artiklis nimetatud isikute lepingulisele tegevusele ka tsiviilseadustiku sätteid.“
- 4 Seadusandliku dekreeedi nr 163/2006 artikli 115 „Hinna kohandamine“ lõikes 1 on sätestatud:
„Kõik pidevalt ja perioodiliselt täidetavad asjade või teenuste lepingud peavad sisaldama hinna perioodilise läbivaatamise tingimust. Läbivaatamine viiakse läbi asjade ostmise ja teenuste tellimise eest vastutavate juhtide korraldatavas menetluses artikli 7 lõike 4 punktis c ja lõikes 5 osutatud andmete alusel.“
- 5 Seadusandliku dekreeedi artiklis 206 on sätestatud, et lepingutele, mis kuuluvad Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiivis 2004/17/EÜ, millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused (ELT 2004, L 134, lk 1; ELT eriväljaanne 06/01, lk 19), viidatud sektoritesse ehk gaasi-,

soojusenergia-, elektri-, vee-, transporditeenuste, postiteenuste ning nafta, gaasi, söe ja teiste tahkekütuste leiukohtade uuringute ja kaevandamise ning sadamate ja lennujaamade sektoritesse, kohaldatakse vaid teatavaid selle seadusandliku dekreeedi sätteid, mille hulka ei kuulu artikkel 115.

- 6 Seadusandliku dekreeedi nr 163/2006 artiklis 210 „Transporditeenused“ on sätestatud:

„1. Kui artiklis 23 ette nähtud eranditest ei tulene teisiti, kohaldatakse käesoleva osa sätteid tegevuste suhtes, millega pakutakse või käitatakse võrgustikke avalikkusele transporditeenuse pakkumiseks rongiga, automaatsüsteemidega, trammiga, trollibussiga, bussiga või köisteedel.

2. Transporditeenuste puhul loetakse võrgustiku olemasoluks seda, kui teenust osutatakse vastavalt pädeva asutuse kehtestatud tegevustingimustele, näiteks teenindusmarsruutide tingimused, pakutav läbilaskevõime või teenindussagedus.“

- 7 Seadusandliku dekreeedi artikli 217 „Lepingud, mis sõlmitakse muul eesmärgil kui 1. peatükiga reguleeritud tegevuse teostamiseks või sellise tegevuse teostamiseks kolmandas riigis“ lõikes 1 on sätestatud:

„Käesolevat osa ei kohaldata lepingute suhtes, mille hankijad sõlmivad muu kui artiklites 208–213 kirjeldatud tegevuse eesmärgil, või niisuguseks tegevuseks kolmandas riigis, mille tingimuste hulka ei kuulu [liidus] asuvate võrkude või geograafiliste piirkondade füüsiline kasutamine.“

- 8 Tsiviilseadustiku (Codice civile) artikli 1664 „Lepingu täitmise kulukus või keerukus“ esimeses lõigus on sätestatud:

„Kui ettenägematute asjaolude tõttu on materjali- või tööjõukulud tõusnud või langenud nii, et kokkulepitud koguhind on tõusnud või langenud üle ühe kümnendiku, siis võib edukas pakkuja või ehitusettevõtja taotleda hinna muutmist. Muutmine on lubatav ainult üht kümnendikku ületavas osas.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 9 RFI tunnistas põhikohtuasja kaebajad Consorzio Italian Managementi ja Catania Multiservizi, kes on asutatud ettevõtjate ajutise ühenduse vormis, edukaks pakkujaks hankemenetluses, mis hõlmab koristusteenuseid ning ruumide ja muude üldsusele avatud alade korrashoiu teenuseid ja lisateenuseid, mida osutatakse raudteejaamades, rajatistes, kontorites ja töökodades, mis paiknevad kogu Cagliari provintsi transpordiosakonna (Direzione compartimentale movimento di Cagliari, Itaalia) haldusalas oleval territooriumil. Hankeleping sisaldas eritingimust, milles on kindlaks määratud kokkulepitud hinna muutmise kord, mis erineb tsiviilseadustiku artiklis 1664 sätestatust.
- 10 Kõnealuse lepingu täitmise ajal taotlesid põhikohtuasja kaebajad eelkõige seadusandliku dekreeedi nr 163/2006 artikli 115 alusel RFI-lt varem kokkulepitud hankehinna muutmist, et võetaks arvesse lepingu täitmise kulude tõusu tööjõukulude kasvu tõttu. RFI jättis selle taotluse 22. veebruari 2012. aasta otsusega rahuldamata.
- 11 Põhikohtuasja kaebajad esitasid selle rahuldamata jätmise otsuse tühistamiseks kaebuse Tribunale amministrativo regionale per la Sardegna (Sardiinia maakonna halduskohus, Itaalia).

- 12 Tribunale amministrativo regionale per la Sardegna (Sardiinia maakonna halduskohus) jättis 11. juuni 2014. aasta kohtuotsusega kaebuse rahuldamata. Nimetatud kohus leidis, et seadusandliku dekreeedi nr 163/2006 artikkel 115 ei olnud kohaldatav selliste erisektorite hankelepingute suhtes, nagu on kõne all põhikohtuasjas. Kohus asus nimelt seisukohale, et raudteejaamade, rajatiste, kontorite ja töökodade koristusteenused olid raudteetranspordivõrgustiku pakkumise või käitamisega seotud põhitegevuste suhtes kõrvalteenused. Kohus lisas, et hinda ei tule tsiviilseadustiku artikli 1664 alusel muuta, sest põhikohtuasja pooled kasutasid nimetatud artiklis ette nähtud võimalust sellest artiklist kõrvale kalduda, lisades nendevahelisse lepingusse hinna muutmist piirava tingimuse.
- 13 Põhikohtuasja kaebajad esitasid selle kohtuotsuse peale eelotsusetaotluse esitanud kohtule apellatsioonkaebuse, leides selle esimeses ja teises väites, et vastupidi sellele, mida otsustas Tribunale amministrativo regionale per la Sardegna (Sardiinia maakonna halduskohus), on seadusandliku dekreeedi nr 163/2006 artikkel 115 või teise võimalusena tsiviilseadustiku artikkel 1664 põhikohtuasjas kõne all oleva hankelepingu suhtes kohaldatav. Lisaks väitsid põhikohtuasja kaebajad, et liidu õigusega ei ole kooskõlas eelkõige seadusandliku dekreeedi nr 163/2006 artiklid 115, 206, 210 ja 217, sest kaebajate arvates on need sätted osas, milles nendega püütakse välistada hinna muutmine transpordisektoris, täpsemalt selle sektori koristusteenuste lepingute hindade muutmine, vastuolus muu hulgas ELL artikli 3 lõikega 3, ELTL artiklitega 26, 101 ja järgnevad ning direktiiviga 2004/17. Riigisisestes õigusnormides sätestatud nõuded on liidu õigusnormidega võrreldes põhjendamatud ja ülemäära piiravad. Riigisisised õigusnormid panevad transpordisektori põhiteenuse puhul kõrvalteenusteks olevate koristusteenuste hankemenetluses edukaks tunnistatud pakkuja seisundisse, mis allub põhiteenust osutava ettevõtja seisundile ja on viimasest nõrgem, mis toob kaasa ebaõiglase ja ebaproportsionaalse lepingulise ebavõrdsuse ja võib lõpuks muuta turukorralduse eeskirju. Viimaks, kui direktiiv 2004/17 välistab otseselt hinna muutmise erisektorites sõlmitud lepingute puhul, on see direktiiv kehtetu.
- 14 Põhikohtuasja kaebajad palusid eelotsusetaotluse esitanud kohtul esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimused, et teha kindlaks, kas põhikohtuasjas kõne all olevad riigisisised õigusnormid on liidu õigusega vastuolus, ning kontrollida direktiivi 2004/17 kehtivust.
- 15 Eelotsusetaotluse esitanud kohus otsustas 24. novembri 2016. aasta otsusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 24. märtsil 2017, menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas liidu õigusega (eelkõige ELL artikli 3 lõikega 3, ELTL artiklitega 26, 56–58 ja 101 ning [harta] artikliga 16) ning direktiiviga 2004/17 on kooskõlas liikmesriigi õiguse tõlgendus, mis välistab tasu muutmise [...] erisektorite hankelepingute puhul, muu hulgas hankelepingute puhul, mille ese erineb selles direktiivis viidatud lepingute esemetest, kuid mis on nendega seotud abistava seose tõttu?
 2. Kas direktiiv 2004/17 (kui asuda seisukohale, et tasu muutmise välistamine kõikide lepingute puhul, mis on sõlmitud ja mida täidetakse [...] erisektorites, tuleneb otse sellest direktiivist) on kooskõlas Euroopa Liidu põhimõtetega (eelkõige ELL artikli 3 lõikega 1, ELTL artiklitega 26, 56–58 ja 101 ning [harta] artikliga 16), „kuigi see on ebaõiglane ja ebaproportsionaalne ning selles rikutakse lepingulist tasakaalu ja seetõttu nõudeid tõhusa turu saavutamiseks“?

- 16 Euroopa Kohus vastas 19. aprilli 2018. aasta kohtuotsuses Consorzio Italian Management ja Catania Multiservizi (C-152/17, EU:C:2018:264) esimesele küsimusele, et direktiivi 2004/17 ja selle aluseks olevaid üldpõhimõtteid tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis ei näe nimetatud direktiiviga hõlmatud sektorites ette tasude perioodilist läbivaatamist pärast hankelepingute sõlmimist.
- 17 Selles kohtuotsuses asus Euroopa Kohus ka seisukohale, et osas, milles esimese küsimusega palutakse tõlgendada ELL artikli 3 lõiget 3 ning ELTL artikleid 26, 57, 58 ja 101, samuti ELTL artikli 56 muid aspekte peale selle artikliga teenuste osutamise vabaduse valdkonnas kehtestatud võrdse kohtlemise põhimõtte ja diskrimineerimiskeelu põhimõtte ning läbipaistvuskohustuse, on esimene küsimus vastuvõetamatu, sest 24. novembri 2016. aasta eelotsusetaotluses puudub igasugune selgitus selle kohta, miks põhikohtuasja lahendamiseks on asjakohane neid sätteid tõlgendada, mistõttu ei vasta eelotsusetaotlus Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 94 sätestatud nõuetele.
- 18 Mis puudutab harta artikli 16 tõlgendamist, siis leidis Euroopa Kohus, et põhikohtuasjas kõne all olevaid seadusandliku dekreeidi nr 163/2006 sätteid, mis ei näe direktiiviga 2004/17 hõlmatud sektorites ette hankehindade perioodilist läbivaatamist, ei saa pidada liidu õigust kohaldavateks säteteks harta artikli 51 lõike 1 tähenduses.
- 19 Euroopa Kohus leidis, et esimesele küsimusele antud vastust arvestades on teine küsimus puhtalt oletuslik ja seetõttu vastuvõetamatu.
- 20 Pärast 19. aprilli 2018. aasta kohtuotsuse Consorzio Italian Management ja Catania Multiservizi (C-152/17, EU:C:2018:264) kuulutamist pidas eelotsusetaotluse esitanud kohus 14. novembril 2018 avaliku kohtuistungi. Põhikohtuasja kaebajad palusid kohtuistungis jaoks esitatud 28. oktoobri 2018. aasta menetlusdokumendis, et see kohus esitaks Euroopa Kohtule uued eelotsuse küsimused, et teha kindlaks, kas põhikohtuasjas kõne all olevad riigisisised õigusnormid on vastuolus ELL artiklitega 2 ja 3, ELTL artikli 4 lõikega 2, artiklitega 9, 26, 34, artikli 101 lõike 1 punktiga e, artiklitega 106, 151–153 ja 156, harta artiklitega 16 ja 28, Euroopa sotsiaalhartaga ja sotsiaalõiguste hartaga.
- 21 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et mõni neist küsimustest on leidnud vastuse 19. aprilli 2018. aasta kohtuotsuses Consorzio Italian Management ja Catania Multiservizi (C-152/17, EU:C:2018:264), samas kui teised küsimused on põhikohtuasja kaebajad tõstatanud esimest korda. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt on ta neil asjaoludel kohustatud esitama Euroopa Kohtule uue eelotsusetaotluse, sest tema otsuse peale ei ole võimalik edasi kaevata ja tema menetluses on tõstatatud liidu õiguse tõlgendamise küsimus.
- 22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab siiski vajalikuks Euroopa Kohtult kõigepealt küsida, kas eelotsusetaotluse esitamine on kohustuslik juhul, kui menetluse pool tõstatab viimase astmena asja lahendavas liikmesriigi kohtus küsimuse riigisisese õiguse kooskõla kohta liidu õigusega, ning eelkõige seda, kas selline kohus võib asuda seisukohale, et ta on vabastatud eelotsusetaotluse esitamise kohustusest, kui pool ei ole seda küsimust esitanud mitte menetluse algatusdokumendis, vaid hiljem, eeskätt pärast seda, kui kohtuasi on suunatud esimest korda nõupidamisele, või pärast seda, kui viimase astmena asja lahendav liikmesriigi kohus on esimese eelotsusetaotluse juba Euroopa Kohtule esitanud.

- 23 Lisaks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et menetluse hilises staadiumis esitatud kaebaja ettepanek, et asjaomane kohus esitaks Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse nende liidu õigusnormide tõlgendamise kohta, millele see pool ei ole kaebuse esitamise ajal viidanud, oleks vastuolus liikmesriigi õigusnormidega kehtestatud „menetluspiirangute süsteemiga“, sest selline ettepanek muudaks vaidluse eset, mis on piiritletud poolte esitatud väidete ja vastuväidetega.
- 24 Lisaks võib eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul eelotsuse küsimuste „jadas“ esitamine tuua kaasa menetluse võimaliku kuritarvitamise ning viia selleni, et õigus kohtulikule kaitsele ning kohtuasja kiire ja tõhusa lahendamise põhimõtte kaotaks oma toime.
- 25 Selles kontekstis otsustas Consiglio di Stato (Itaalia kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) uuesti menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas ELTL artikli 267 kohaselt peab liikmesriigi kohus, kelle otsuste peale ei saa edasi kaevata, põhimõtteliselt esitada Euroopa Liidu õiguse tõlgendamise küsimuses eelotsusetaotluse ka juhtudel, kui sellise küsimuse tõstatab üks menetluse pool pärast menetluse esmase algatusdokumendi või menetlusse astumise dokumendi esitamist ja pärast seda, kui kohtuasi on suunatud esimest korda nõupidamisele, või isegi pärast seda, kui Euroopa Kohtule on esimene eelotsusetaotlus juba esitatud?
2. [...] Kas nii, nagu seadusandliku dekreeedi nr 163/2006 artikleid 115, 206 ja 217 on tõlgendatud halduskohtupraktikas, nimelt välistades hindade muutmise [eri]sektorite hankelepingute puhul, täpsemalt hankelepingute puhul, millel on muu ese kui direktiivis 2004/17 viidatud lepingutel, kuid mis on nendega seotud abistava seose tõttu, on need artiklid kooskõlas liidu õigusega, eelkõige ELTL artikli 4 lõikega 2, artikliga 9, artikli 101 lõike 1 punktiga e, artiklitega 106 ja 151 – ning Euroopa sotsiaalharta ja sotsiaalõiguste hartaga, millele viimati nimetatud artiklis on viidatud –, ELTL artiklitega 152, 153 ja 156, ELL artiklitega 2 ja 3 ning harta artikliga 28?
3. [...] Kas nii, nagu seadusandliku dekreeedi nr 163/2006 artikleid 115, 206 ja 217 on tõlgendatud halduskohtupraktikas, nimelt välistades hindade muutmise nn [eri]sektorite hankelepingute puhul, täpsemalt hankelepingute puhul, millel on muu ese kui direktiivis 2004/17 viidatud lepingutel, kuid mis on nendega seotud abistava seose tõttu, on need artiklid kooskõlas liidu õigusega, (eelkõige harta artikliga 28, ELTL artiklites 26 ja 34 ette nähtud võrdse kohtlemise põhimõttega ning ettevõtlusvabaduse põhimõttega, mida tunnustatakse ka harta artiklis 16)?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 26 Esimese küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas ELTL artiklit 267 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus, kelle otsuste peale ei saa riigisisese õiguse kohaselt edasi kaevata, on vabastatud selle artikli kolmandas lõigus ette nähtud kohustusest esitada Euroopa Kohtule küsimus liidu õiguse tõlgendamise kohta, kui pool on selle küsimuse talle esitanud menetluse hilises staadiumis pärast seda, kui kohtuasi on suunatud esimest korda nõupidamisele või kui kohtuasjas on esimene eelotsusetaotlus juba esitatud.

- 27 Seoses sellega olgu meenutatud, et ELTL artiklis 267 ette nähtud eelotsusemenetlus, mis on aluslepingutega kehtestatud kohtusüsteemi alustala, loob Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute vahelise dialoogi, mille eesmärk on tagada liidu õiguse tõlgendamise ühtsus ning võimaldada seeläbi kindlustada selle järjepidevus, täielik õigusmõju ja autonoomia ning lõpuks ka aluslepingutega kehtestatud õiguse ainuomane olemus (vt selle kohta 18. detsembri 2014. aasta arvamus 2/13 (liidu ühinemine EIÖKga), EU:C:2014:2454, punkt 176 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 6. märtsi 2018. aasta kohtuotsus Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, punkt 37).
- 28 Nimelt on selle sättega kehtestatud eelotsusemehhanismi eesmärk tagada, et liidu õigusel oleks kõigis olukordades sama toime kõigis liikmesriikides, ennetades seega tõlgendamislahknevuste teket liidu õigusnormide kohaldamisel liikmesriikide kohtute poolt, ning tagada see kohaldamine, pakkudes liikmesriigi kohtule vahendi raskuste kõrvaldamiseks, mida võib tekitada nõue tagada liidu õigusele täielik õigusmõju liikmesriikide kohtusüsteemides. Liikmesriikide kohtutel on seega väga ulatuslik õigus või lausa kohustus pöörduda Euroopa Kohtu poole, kui nad leiavad, et nende lahendada olevas asjas on tekkinud küsimusi, mis puudutavad liidu õigusnormi tõlgendamist või selle kehtivuse hindamist ning mille kohta nad peavad seisukoha võtma (vt selle kohta 8. märtsi 2011. aasta arvamus 1/09 (ühtse patendivaidluste lahendamise süsteemi loomist käsitlev kokkulepe), EU:C:2011:123, punkt 83 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 29 ELTL artikliga 267 kehtestatud süsteem paneb seega aluse vahetule koostööle Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute vahel, mille käigus viimased osalevad otseselt liidu õiguse nõuetekohases kohaldamises ja ühetaolises tõlgendamises ning samuti liidu õigusega isikutele antud õiguste kaitsmises (vt selle kohta 8. märtsi 2011. aasta arvamus 1/09 (ühtse patendivaidluste lahendamise süsteemi loomist käsitlev kokkulepe), EU:C:2011:123, punkt 84).
- 30 Selle koostöö kaudu annab Euroopa Kohus liikmesriikide kohtutele kui liidu õiguse kohaldamise eest vastutavatele kohtutele (vt selle kohta 6. oktoobri 1982. aasta kohtuotsus Cilfit jt, 283/81, EU:C:1982:335, punkt 7) liidu õiguse tõlgendusi, mida kohtud vajavad nende menetluses olevate vaidluste lahendamiseks (vt selle kohta 9. septembri 2015. aasta kohtuotsus Ferreira da Silva e Brito jt, C-160/14, EU:C:2015:565, punkt 37, ning 5. detsembri 2017. aasta kohtuotsus M.A.S. ja M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, punkt 23).
- 31 Eeltoodust tuleneb, et ülesanded, mis on antud vastavalt liikmesriikide kohtutele ja Euroopa Kohtule, on esmavajalikud aluslepingutega kehtestatud õiguse olemuse säilitamiseks (8. märtsi 2011. aasta arvamus 1/09 (ühtse patendivaidluste lahendamise süsteemi loomist käsitlev kokkulepe), EU:C:2011:123, punkt 85).
- 32 Veel olgu meenutatud, et kui liikmesriigi kohtu otsuse peale ei saa riigisisese õiguse kohaselt edasi kaevata, peab see kohus põhimõtteliselt pöörduma ELTL artikli 267 kolmanda lõigu alusel Euroopa Kohtusse juhul, kui liikmesriigi kohtus kerkib üles küsimus liidu õiguse tõlgendamisest (15. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Aquino, C-3/16, EU:C:2017:209, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 33 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on kohus, kelle otsuse peale ei saa riigisisese õiguse järgi edasi kaevata, sellest kohustusest vabastatud vaid juhul, kui ta tuvastab, et üleskerkinud küsimus ei ole asjakohane või et Euroopa Kohus on kõnesolevat liidu õigusnormi juba tõlgendanud või et liidu õiguse õige tõlgendus on niivõrd ilmne, et puudub mis tahes põhjendatud kahtlus (vt selle kohta 6. oktoobri 1982. aasta kohtuotsus Cilfit jt, 283/81, EU:C:1982:335, punkt 21; 15. septembri

2005. aasta kohtuotsus Intermodal Transports, C-495/03, EU:C:2005:552, punkt 33, ja 4. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus komisjon vs. Prantsusmaa (dividendimaks), C-416/17, EU:C:2018:811, punkt 110).

- 34 Selle kohta tuleb esiteks märkida, et ELTL artikli 267 teise ja kolmanda lõigu vahelisest seosest nähtub, et kolmandas lõigus nimetatud kohtutel on samasugune kaalutusõigus nagu kõikidel teistel liikmesriikide kohtutel otsustades selle üle, kas kohtuotsuse tegemiseks on vaja otsust liidu õiguse kohta. Järelikult ei ole kõnealused kohtud kohustatud saatma Euroopa Kohtule nendes kohtutes üleskerkinud küsimust liidu õiguse tõlgendamise kohta, kui kõnealune küsimus ei ole asjasse puutuv, see tähendab, kui vastus, sõltumata sellest, milline see on, ei mõjuta mingil viisil vaidluse lahendust (6. oktoobri 1982. aasta kohtuotsus Cilfit jt, 283/81, EU:C:1982:335, punkt 10; 18. juuli 2013. aasta kohtuotsus Consiglio Nazionale dei Geologi, C-136/12, EU:C:2013:489, punkt 26, ning 15. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Aquino, C-3/16, EU:C:2017:209, punkt 43).
- 35 ELTL artikli 267 järgses menetluses, mis põhineb selgel liikmesriigi kohtute ja Euroopa Kohtu ülesannete eristamisel, on nimelt kohtuasja faktiliste asjaolude tuvastamine ja hindamine ning riigisisese õiguse tõlgendamine vaid liikmesriigi kohtu pädevuses. Samuti on üksnes asja menetleva ja selle lahendamise eest vastutava liikmesriigi kohtu ülesanne kohtuasja eripära arvesse võttes hinnata nii eelotsuse vajalikkust asjas otsuse langetamiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust (26. mai 2011. aasta kohtuotsus Stichting Natuur en Milieu jt, C-165/09–C-167/09, EU:C:2011:348, punkt 47 ja seal viidatud kohtupraktika; 9. septembri 2015. aasta kohtuotsus X ja van Dijk, C-72/14 ja C-197/14, EU:C:2015:564, punkt 57, ning 12. mai 2021. aasta kohtuotsus Altenrhein Luftfahrt, C-70/20, EU:C:2021:379, punkt 25).
- 36 Teiseks olgu meenutatud, et ELTL artikli 267 kolmandas lõigus ette nähtud kohustuse vajadus võib Euroopa Kohtu poolt ELTL artikli 267 alusel antud varasemate tõlgenduste tõttu kaduda ja kohustus kaotab seega oma sisu, eelkõige juhul, kui üleskerkinud küsimus langeb sisuliselt kokku küsimusega, mille kohta on juba tehtud eelotsus analoogilises asjas või *a fortiori* sellesama riigisisese menetluse raames, või kui Euroopa Kohus on kõnealuse õigusliku küsimuse oma väljakujunenud praktikas lahendanud, sõltumata sellest, millist laadi olid menetlused, milles see kohtupraktika kujunes, ja isegi siis, kui vaidlusalused küsimused ei ole täielikult identsed (vt selle kohta 27. märtsi 1963. aasta kohtuotsus Da Costa jt, 28/62–30/62, EU:C:1963:6, lk 75 ja 76; 6. oktoobri 1982. aasta kohtuotsus Cilfit jt, 283/81, EU:C:1982:335, punktid 13 ja 14; 4. novembri 1997. aasta kohtuotsus Parfums Christian Dior, C-337/95, EU:C:1997:517, punkt 29, ja 2. aprilli 2009. aasta kohtuotsus Pedro IV Servicios, C-260/07, EU:C:2009:215, punkt 36).
- 37 Olgu siiski märgitud, et isegi kui on olemas Euroopa Kohtu praktika, mille alusel on kõnealune õigusküsimus lahendatav, on liikmesriikide kohtutel kõige laialdasem pädevus pöörduda Euroopa Kohtu poole, kui nad seda otstarbekaks peavad, ilma et asjaolu, et Euroopa Kohus on juba tõlgendanud sätteid, mille tõlgendamist taotletakse, tooks kaasa selle, et Euroopa Kohus ei või selle üle uuesti otsustada (17. juuli 2014. aasta kohtuotsus Torresi, C-58/13 ja C-59/13, EU:C:2014:2088, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 3. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Tesco-Global Áruházak, C-323/18, EU:C:2020:140, punkt 46).
- 38 Samuti ei välista eelotsusemenetluses langetatud otsuse siduvus, et liikmesriigi kohus, kelle taotlusel see otsus langetati, võib pidada vajalikuks enne põhikohtuasja lahendamist uuesti Euroopa Kohtu poole pöörduda (6. märtsi 2003. aasta kohtuotsus Kaba, C-466/00, EU:C:2003:127, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika). Eelotsusetaotluse esitamine on viimase astmena asja lahendavale liikmesriigi kohtule kohustuslik, kui tal on Euroopa Kohtu otsuse sisu mõistmisel raskusi.

- 39 Kolmandaks tuleb meenutada, et lisaks käesoleva kohtuotsuse punktis 36 nimetatud olukordadele tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et liikmesriigi kohus, kelle otsuste peale ei saa riigisisese õiguse järgi edasi kaevata, võib jätta Euroopa Kohtule liidu õiguse tõlgendamise küsimuse esitamata ja lahendada selle omal vastutusel ka juhul, kui liidu õiguse õige tõlgendus on niivõrd ilmselge, et puudub mis tahes põhjendatud kahtlus (vt selle kohta 6. oktoobri 1982. aasta kohtuotsus Cilfit jt, 283/81, EU:C:1982:335, punktid 16 ja 21, ning 9. septembri 2015. aasta kohtuotsus Ferreira da Silva e Brito jt, C-160/14, EU:C:2015:565, punkt 38).
- 40 Enne sellekohase otsuse tegemist peab viimase astmena asja lahendav liikmesriigi kohus veenduma, et tõlgendus on niisama ilmselge teiste liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu jaoks (vt selle kohta 6. oktoobri 1982. aasta kohtuotsus Cilfit jt, 283/81, EU:C:1982:335, punkt 16; 15. septembri 2005. aasta kohtuotsus Intermodal Transports, C-495/03, EU:C:2005:552, punkt 39, 9. septembri 2015. aasta kohtuotsus Ferreira da Silva e Brito jt, C-160/14, EU:C:2015:565, punkt 42, ning 28. juuli 2016. aasta kohtuotsus Association France Nature Environnement, C-379/15, EU:C:2016:603, punkt 48).
- 41 Lisaks tuleb käesoleva kohtuotsuse punktis 39 mainitud võimaluse olemasolu hinnates arvestada liidu õiguse erijooni, selle tõlgendamisel tekkivaid erilisi raskusi ja kohtuotsuste lahknevuse ohtu liidus (6. oktoobri 1982. aasta kohtuotsus Cilfit jt, 283/81, EU:C:1982:335, punkt 17, ja 9. septembri 2015. aasta kohtuotsus Ferreira da Silva e Brito jt, C-160/14, EU:C:2015:565, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 42 Kõigepealt tuleb arvesse võtta, et liidu õigusaktid on välja töötatud mitmes keeles ja eri keeleversioonid on võrdselt autentset (6. oktoobri 1982. aasta kohtuotsus Cilfit jt, 283/81, EU:C:1982:335, punkt 18).
- 43 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt ei saa nimelt liidu sätte ühes keeleversioonis kasutatud sõnastus olla selle sätte tõlgendamise ainus alus ja sellele keeleversioonile ei saa tõlgendamisel anda eelist muude keeleversioonide ees, kuna liidu õigusnorme tuleb tõlgendada ja kohaldada ühetaoliselt, arvestades liidu kõigis keeltes kehtivaid versioone (vt eelkõige 24. märtsi 2021. aasta kohtuotsus A, C-950/19, EU:C:2021:230, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 44 Kuigi viimase astmena asja lahendav liikmesriigi kohus ei saa olla kohustatud analüüsima kõnealuse liidu sätte iga keeleversiooni, peab ta siiski arvesse võtma lahknevusi sätte keeleversioonides, millest ta on teadlik, eelkõige juhul, kui pooled on neid lahknevusi esile toonud ja need on tõepoolest olemas.
- 45 Samuti tuleb märkida, et liidu õiguses kasutatakse talle eriomast terminoloogiat ning autonoomseid mõisteid, millel ei ole tingimata sama sisu kui liikmesriigi õiguses esineda võivatel samaväärsetel mõistetel (vt selle kohta 6. oktoobri 1982. aasta kohtuotsus Cilfit jt, 283/81, EU:C:1982:335, punkt 19).
- 46 Lõpuks tuleb iga liidu õigusnormi käsitada selle kontekstis ja tõlgendada liidu õigust kui tervikut silmas pidades, arvestades õiguse eesmarke ja arengu taset kuupäeval, mil kõnealust normi tuleb kohaldada (6. oktoobri 1982. aasta kohtuotsus Cilfit jt, 283/81, EU:C:1982:335, punkt 20, ning 28. juuli 2016. aasta kohtuotsus Association France Nature Environnement, C-379/15, EU:C:2016:603, punkt 49).

- 47 Seega vaid juhul, kui viimase astmena asja lahendav liikmesriigi kohus järeldab käesoleva kohtuotsuse punktides 40–46 nimetatud tõlgenduskriteeriumide abil, et puuduvad asjaolud, mis võiksid tekitada põhjendatud kahtlust liidu õiguse õiges tõlgenduses, võib see liikmesriigi kohus jätta Euroopa Kohtule esitamata liidu õiguse tõlgendamise küsimuse ja lahendada selle omal vastutusel.
- 48 Samas ei saa ainuüksi seetõttu, et liidu õigusnormi võib tõlgendada ühel või mitmel muul viisil, asuda seisukohale, et esineb põhjendatud kahtlus liidu õigusnormi õiges tõlgenduses, kui ükski neist tõlgendustest ei tundu liikmesriigi kohtule piisavalt usutav, arvestades eelkõige õigusnormi konteksti ja eesmärki ning normide süsteemi, millesse see kuulub.
- 49 Kui viimase astmena asja lahendav liikmesriigi kohus on aga saanud teada, et sama liikmesriigi või eri liikmesriikide kohtute praktikas on põhikohtuasjas kohaldatava liidu õigusnormi tõlgendamise osas lahknevusi, peab see kohus olema eriti tähelepanelik, kui ta hindab, kas kõnealuse liidu õigusnormi õige tõlgendamise suhtes puudub põhjendatud kahtlus või mitte, võttes eelkõige arvesse eelotsusemenetluse eesmärki tagada liidu õiguse tõlgendamise ühtsus.
- 50 Neljandaks tuleb märkida, et liikmesriikide kohtud, kelle otsuste peale ei saa riigisisese õiguse kohaselt edasi kaevata, peavad omal vastutusel, iseseisvalt ja nõutava tähelepanelikkusega hindama, kas tegemist on olukorraga, mis võimaldab neil jätta Euroopa Kohtule esitamata liidu õiguse tõlgendamise küsimuse, mis on nende menetluses üles kerkinud (vt selle kohta 15. septembri 2005. aasta kohtuotsus *Intermodal Transports*, C-495/03, EU:C:2005:552, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika; 9. septembri 2015. aasta kohtuotsus *Ferreira da Silva e Brito jt*, C-160/14, EU:C:2015:565, punkt 40, ning 9. septembri 2015. aasta kohtuotsus *X ja van Dijk*, C-72/14 ja C-197/14, EU:C:2015:564, punktid 58 ja 59).
- 51 Süsteemist, mis on loodud ELTL artikliga 267, arvestades harta artikli 47 teist lõiku, tuleneb selle kohta, et kui liikmesriigi kohus, kelle otsuste peale ei saa riigisisese õiguse järgi edasi kaevata, leiab, et ta on seetõttu, et tema menetletavas asjas on tegemist ühega käesoleva kohtuotsuse punktis 33 nimetatud kolmest olukorrast, vabastatud ELTL artikli 267 kolmandas lõigus ette nähtud kohustusest esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotlus, siis peab tema tehtava otsuse põhjendustest nähtuma, et üleskerkinud liidu õiguse tõlgendamise küsimus ei ole kohtuasja lahendamiseks asjakohane või põhineb vastava liidu õigusnormi tõlgendus Euroopa Kohtu praktikal või – kui sellist kohtupraktikat ei ole – on liidu õiguse tõlgendus viimase astmena asja lahendavale liikmesriigi kohtule niivõrd ilmselge, et puudub mis tahes põhjendatud kahtlus.
- 52 Veel on vaja analüüsida seda, kas viimase astmena asja lahendav liikmesriigi kohus on vabastatud ELTL artikli 267 kolmandas lõigus ette nähtud kohustusest esitada Euroopa Kohtule liidu õiguse tõlgendamise küsimus, kui menetluse pool on eelotsusetaotluse esitamist taotlenud menetluse hilises staadiumis, eelkõige pärast seda, kui kohtuasjas on esimene eelotsusetaotlus juba esitatud, mida on pealegi taotlenud seesama menetluse pool.
- 53 Seoses sellega tuleb meenutada, et ELTL artikliga 267 kehtestatud Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute vahelise otsese koostöö süsteem ei sõltu poolte taotlustest (vt selle kohta 18. juuli 2013. aasta kohtuotsus *Consiglio Nazionale dei Geologi*, C-136/12, EU:C:2013:489, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 3. juuni 2021. aasta kohtuotsus *Bankia*, C-910/19, EU:C:2021:433, punkt 22). Menetluse pooled ei saa piirata liikmesriikide kohtute sõltumatust käesoleva kohtuotsuse punktis 50 nimetatud pädevuse teostamisel, sealhulgas kohustada neid eelotsusetaotlust esitama (vt selle kohta 22. novembri 1978. aasta kohtuotsus *Mattheus*, 93/78, EU:C:1978:206, punkt 5).

- 54 ELTL artikliga 267 kehtestatud süsteem ei kujuta endast seega õiguskaitsevahendit, mida võivad kasutada liikmesriigi kohtus pooleli oleva menetluse pooled. AINUÜKSI poole väide, et vaidluses on tekkinud liidu õiguse tõlgendamise küsimus, ei tähenda asjaomase kohtu jaoks kohustust lugeda nimetatud küsimus üleskerkinuks ELTL artikli 267 tähenduses (6. oktoobri 1982. aasta kohtuotsus Cilfit jt, 283/81, EU:C:1982:335, punkt 9).
- 55 Sellest tuleneb, et Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste kindlaksmääramine ja sõnastamine kuuluvad üksnes liikmesriigi kohtu pädevusse ning põhikohtuasja pooled ei saa muuta nende küsimuste sisu (vt selle kohta 18. juuli 2013. aasta kohtuotsus Consiglio Nazionale dei Geologi, C-136/12, EU:C:2013:489, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 56 Lisaks on üksnes liikmesriigi kohtu otsustada, millises menetlusstaadiumis on vaja esitada eelotsuse küsimus Euroopa Kohtule (vt selle kohta 17. juuli 2008. aasta kohtuotsus Coleman, C-303/06, EU:C:2008:415, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika), kes ei ole siiski pädev eelotsusetaotluse kohta otsust tegema, kui eelotsusetaotluse esitamise hetkel on menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus juba lõpetatud (13. aprilli 2000. aasta kohtuotsus Lehtonen ja Castors Braine, C-176/96, EU:C:2000:201, punkt 19).
- 57 Eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et kui tegemist on ühega käesoleva kohtuotsuse punktis 33 nimetatud olukordadest, ei ole liikmesriigi kohus, kelle otsuste peale ei saa riigisisese õiguse järgi edasi kaevata, kohustatud ELTL artikli 267 kolmanda lõigu tähenduses pöörduma Euroopa Kohtu poole, kuigi liikmesriigi kohtu menetluse pool on tõstatanud liidu õiguse tõlgendamise küsimuse.
- 58 Seevastu tuleneb käesoleva kohtuotsuse punktides 32 ja 33 esitatud kaalutlustest, et kui liikmesriigi kohus tuvastab, et tegemist ei ole ühega sellistest olukordadest, kohustab ELTL artikli 267 kolmas lõik teda esitama Euroopa Kohtule kõik tema menetluses üleskerkinud liidu õiguse tõlgendamise küsimused.
- 59 Asjaolu, et nimetatud kohus on sellesama riigisisese menetluse raames juba Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse esitanud, ei mõjuta seda kohustust, kui liidu õiguse tõlgendamise küsimus, mille vastus on vaidluse lahendamiseks vajalik, on pärast Euroopa Kohtu otsust endiselt üleval.
- 60 Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab aga riigisisestele menetlusnormidele, mis näevad ette, et uus liidu õiguse tõlgendamise küsimus, mille menetluse pool on tõstatanud põhikohtuasjas pärast menetluse algatusdokumendi esitamist, on vastuvõetamatu, sest see muudab vaidluse eset, eriti juhul, kui see on esitatud pärast esimest eelotsusetaotlust.
- 61 Seoses sellega olgu meenutatud, et viimase astmena asja lahendav liikmesriigi kohus võib jätta Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse esitamata, kui see on liikmesriigi kohtu menetlusnormidest tulenevalt vastuvõetamatu, ent sealjuures tuleb järgida võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtet (vt selle kohta 14. detsembri 1995. aasta kohtuotsus van Schijndel ja van Veen, C-430/93 ja C-431/93, EU:C:1995:441, punkt 17, ning 15. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Aquino, C-3/16, EU:C:2017:209, punkt 56).
- 62 Võrdväarsuse põhimõte nõuab, et kõik õiguskaitsevahendite suhtes kohaldatavad eeskirjad oleksid ühtemoodi kohaldatavad nii liidu õiguse rikkumise korral kasutatavate õiguskaitsevahendite kui ka riigisisese õiguse rikkumise korral kasutatavate samalaadsete õiguskaitsevahendite suhtes (15. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Aquino, C-3/16, EU:C:2017:209, punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 63 Mis puudutab tõhususe põhimõtet, siis ei või riigisisesed menetlusnormid muuta liidu õiguskorrast tulenevate õiguste kasutamist võimatuks või ülemäära raskeks. Sellega seoses tuleb arvesse võtta nende õigusnormide kohta menetluses tervikuna, menetluse kulgu ja eripära liikmesriigi eri kohtutes. Seda silmas pidades tuleb vajaduse korral arvesse võtta riigisese õigussüsteemi aluseks olevaid põhimõtteid, nagu kaitseõiguste tagamine, õiguskindluse põhimõte ja menetluse nõuetekohane läbiviimine (15. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Aquino, C-3/16, EU:C:2017:209, punktid 52 ja 53).
- 64 Euroopa Kohus on seega otsustanud, et riigisisesed menetlusnormid, mille kohaselt määratakse vaidluse ese kindlaks menetluse algatusdokumendi esitamise ajal esitatud väidetega, on tõhususe põhimõttega kooskõlas, kui need tagavad menetluse nõuetekohase läbiviimise muu hulgas sellega, et välditakse uute väidete hindamisest tingitud viivitusi (vt selle kohta 14. detsembri 1995. aasta kohtuotsus van Schijndel ja van Veen, C-430/93 ja C-431/93, EU:C:1995:441, punkt 21).
- 65 Seega juhul, kui võrdväarsuse põhimõtet ja tõhususe põhimõtet järgivate liikmesriigi menetlusnormide kohaselt tuleb ELTL artikli 267 kolmandas lõigus silmas peetud kohtule esitatud väited tunnistada vastuvõetamatuks, ei saa eelotsusetaotlust pidada selle kohtu otsuse tegemiseks vajalikuks ja asjakohaseks (15. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Aquino, C-3/16, EU:C:2017:209, punkt 44).
- 66 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et ELTL artiklit 267 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus, kelle otsuste peale ei saa riigisese õiguse järgi edasi kaevata, peab täitma oma kohustust esitada tema menetluses üleskerkinud liidu õiguse tõlgendamise küsimus Euroopa Kohtule, välja arvatud juhul, kui ta tuvastab, et üleskerkinud küsimus ei ole asjakohane või et Euroopa Kohus on kõnesolevat liidu õigusnormi juba tõlgendanud või et liidu õiguse õige tõlgendus on niivõrd ilmselge, et puudub mis tahes põhjendatud kahtlus. Hinnates seda, kas tegemist on niisuguse juhuga, tuleb arvestada liidu õiguse erijooni, selle tõlgendamisel tekkivaid erilisi raskusi ja kohtuotsuste lahknevuse ohtu liidus. Sellist kohut ei saa nimetatud kohustusest vabastada ainuüksi põhjusel, et ta on sellesama riigisese menetluse raames juba Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse esitanud. Ta võib siiski jätta Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse esitamata, kui see on liikmesriigi kohtu menetlusnormidest tulenevalt vastuvõetamatu, ent sealjuures tuleb järgida võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtet.

Teine ja kolmas küsimus

- 67 Teise ja kolmanda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas ELL artikleid 2 ja 3, ELTL artikli 4 lõiget 2, artikleid 9, 26, 34, artikli 101 lõike 1 punkti e ning artikleid 106, 151–153 ja 156, harta artikleid 16 ja 28, Euroopa sotsiaalharta ja sotsiaalõiguste harta tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis ei näe direktiiviga 2004/17 hõlmatud sektorites ette hindade perioodilist läbivaatamist pärast hankelepingute sõlmimist.
- 68 Selle kohta tuleb meenutada, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale eeldab Euroopa Kohtu ja liikmesriikide koostöö raames vajadus anda liidu õiguse tõlgendus, mis oleks liikmesriigi kohtule tarvilik, et viimane järgib hoolsalt eelotsusetaotluse sisule esitatavaid nõudeid, mis on Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 94 sõnaselgelt ära toodud ja mille puhul eeldatakse, et eelotsusetaotluse esitanud kohus on nendest teadlik (19. aprilli 2018. aasta

kohtuotsus Consorzio Italian Management ja Catania Multiservizi, C-152/17, EU:C:2018:264, punkt 21 ja seal viidatud kohtupraktika). Lisaks kajastavad neid nõudeid ka Euroopa Kohtu soovitusel liikmesriikide kohtutele eelotsuse taotlemiseks (ELT 2019, C 380, lk 1).

- 69 Seega – nagu on ette nähtud kodukorra artikli 94 punktis c – on tingimata vajalik, et eelotsusetaotlus sisaldaks selgitust selle kohta, millistel põhjustel liikmesriigi kohus tõstatab liidu õigusnormide tõlgendamise või kehtivuse küsimuse ning millist seost ta nende õigusnormide ja põhikohtuasjas kohaldatavate riigisiseste õigusnormide vahel näeb (vt selle kohta 19. aprilli 2018. aasta kohtuotsus Consorzio Italian Management ja Catania Multiservizi, C-152/17, EU:C:2018:264, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 70 Antud juhul tuleb tõdeda, et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole käesoleva eelotsusetaotlusega kõrvaldanud lünka, mille Euroopa Kohus on välja toonud 19. aprilli 2018. aasta kohtuotsuse Consorzio Italian Management ja Catania Multiservizi (C-152/17, EU:C:2018:264) punktis 23, sest kodukorra artikli 94 punkti c eirates ei ole ta ikka veel nõutava täpsuse ja selgusega toonud esile põhjusi, miks ta peab ELL artikli 3 ning ELTL artikli 26 ja artikli 101 lõike 1 punkti e tõlgendamist põhikohtuasja lahendamisel vajalikuks või asjakohaseks, ega selgitanud seost liidu õiguse ja põhikohtuasjas kohaldatavate riigisiseste õigusnormide vahel. Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei täpsusta ka põhjusi, miks ta küsib, kuidas tõlgendada teises ja kolmandas küsimuses nimetatud muid sätteid ja akte, sealhulgas Euroopa sotsiaalharta, mida Euroopa Kohus ei ole pealegi pädev tõlgendama (vt selle kohta 5. veebruari 2015. aasta kohtuotsus Nisttahuz Poclava, C-117/14, EU:C:2015:60, punkt 43), vaid piirdub sisuliselt üksnes põhikohtuasja kaebajate sellekohaste küsimuste edastamisega, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 20, andmata omapoolset hinnangut.
- 71 Järelikult on teine ja kolmas küsimus vastuvõetamatud.

Kohtukulud

- 72 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

ELTL artiklit 267 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus, kelle otsuste peale ei saa riigisisese õiguse järgi edasi kaevata, peab täitma oma kohustust esitada tema menetluses üleskerkinud liidu õiguse tõlgendamise küsimus Euroopa Kohtule, välja arvatud juhul, kui ta tuvastab, et üleskerkinud küsimus ei ole asjakohane või et Euroopa Kohus on kõnesolevat liidu õigusnormi juba tõlgendanud või et liidu õiguse õige tõlgendus on niivõrd ilmselge, et puudub mis tahes põhjendatud kahtlus.

Hinnates, kas tegemist on niisuguse juhuga, tuleb arvestada liidu õiguse erijooni, selle tõlgendamisel tekkivaid erilisi raskusi ja kohtuotsuste lahknevuse ohtu liidus.

Sellist kohut ei saa nimetatud kohustusest vabastada ainuüksi põhjusel, et ta on sellesama riigisisese menetluse raames juba Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse esitanud. Ta võib siiski jätta Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse esitamata, kui see on liikmesriigi kohtu

menetlusnormidest tulenevalt vastuvõetamatu, ent sealjuures tuleb järgida võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtet.

Allkirjad